

בס"ד – שפטים

לא תטע לך אשרה כל עין אצל מזבח ה' אלהיך אשר תעשה לך. ולא תקים לך מזבחה אשר שנה ה' אלהיך. נראה לבאר סמיכות שני פסוקים אלו להדדי, בהקדם מה שכתב בתולדות יעקב יוסף (כ"ח), כי 'מזבחה' נקרא מי שהוא במצב אחד ומדריגה אחת מיום הוולדו עד זקנה ושיבה, לפי שמעשיו ישרים צדיקים, וצדיקה זו שנה ה', אלא צריך להיות נבזה צדיק נמאס, שיבש ויכלס בכל יום ממעשיו, ועל ידי זה ילך ממדריגה למדריגה, עכ"ל.

וכבר מבואר בדברים האלו בחובות הלבבות (שער חשבון הנפש, פרק ג, החשבון העשרים וארבעה)^א, שכתב, כי המתגאה חושב שכבר השיג את שלימותו בתורה ועבודה, ואין לו מה להוסיף עוד. אבל מי שהוא שפל רוח, בוחן תמיד את מה שהשיג בעבר, כדי לידע איך להוסיף ולהרבות עליו, עכ"ל.

והנה ידועים דברי הגמרא (פסוק ד':) כל אדם שיש בו גסות הרוח, כאילו עוצד עבודת כוכבים, ע"כ. ולפי זה עולה יפה הסמיכות לא תטע לך אשרה כל עין, והוא אזהרה שלא להכשל בשום שמך גדוד עבודה זרה, שכללה היא כאמור גם הגאווה והיוהרה, ואז ממילא ולא תקים לך מזבחה, והיינו שלא יעמוד במדרגה אחת, אלא יוסיף וילך כל ימיו, וכדאמרינן שבענוה ושפלות תליא מילתא.

לחודש אלול

אלוי, אינו אלא חסד שעלינו להלל ולהודות עליו עד מאוד.

ויש לומר עוד באופן אחר, בהקדם מה שכתב בחובות הלבבות (שער הכניעה, פרק ו'), כי ראש השנה הוא השפלות והשחיתות והכניעה, עכ"ל.

והעצה להשיג שפלות וענוה, כתב בחובות הלבבות (שער עבודת האלהים, פרק ה'), כי כשאדם מכיר בטובות הבורא עליו, וידע שהם רבים כל כך עד שלא ניתן להשיגם, הוא חוצע את נפשו לגמול לו יתברך עליהם, וכשהוא מצין שאין לו יכולת כזו, הוא משיג הכנעה צני המקום, עכ"ל.

ויתכן כי לזאת נצרך חודש אלול באותו י', שהרי מהותו של החודש היא תשובה שלימה והגונה על כל החטאים והפשעים של כל ימות השנה כולה, וכבר אמרנו שראשית התשובה היא השפלות, וכדי להשיג שפלות יש להרבות בהילול והודאה על חסדי המקום, שאז נכיר שהם מרובים ועצומים עד מאוד, והכרה זו תצאנו להשיג הכנעה לפני המקום וכאמור.

בבני יששכר (אלול מאמר א, אות ו) הביא מספר יצירה (פרק ה, סימן ט), שכתב: המליך אות י' וכו' וזר אלול בשנה, עכ"ל. ועיין שם שמאריך לבאר שייכות אות י' לחודש אלול.

ולענין דעמי נראה לומר בזה, על פי מה שכתב צבת עין (לשנת הגדול), כי אות יו"ד, מרמזת לצינית הודאה, שהיא מלשון (תהלים קו, ט) 'ודו לה' חסדו', שמודה לה' על חסדו יתברך, עכ"ל.

ומבואר בחובות הלבבות (שער חשבון הנפש, פרק ג, חשבון השמונה עשרה)^ב, כי אדם צריך להתבונן בחסדי המקום, שנתן לו רשות לקרוא אליו בעת צרה, עכ"ל.

והנה אין לך חודש כאלול שקוראים בו ישראל לצוראם בדברי תפילה ריזי ותחנונים, שיקלם עוונותיהם ויכפר חטאיהם, ויחזבו ויחזמו אותם בפרסם של צדיקים גמורים לאלתר לחיים, ואם כן הזמן גרמא להתבונן שעצם הקריאה אליו יתברך, אינו אלא מזד רחמיו וחסדיו, כי האדם קרן מחומר, מזד עצמו לא היה ראוי לדבר לפני מלך מלכי המלכים, ומוצן מעתה מה טעם נצרך חודש אלול באות י' המורה על הודאה, להורות כי עצם מהות החודש שהיא הקריאה

(א) וזה לשונו: ואל תשיאך הגאווה, שתחשוב, שהביתך לא הוסיפה על מה שהיתה עליו מנעוריך, ושמה שעבר בדעתך בעת הנעורים לא יתכן להשתנות אצלך ולהיות נכרי אצל דעתך, כי זה מפייתו היצר לך, שירשל אותך מעיין ומחקור על אמיתת הענינים. וידמה בעיניו, שאתה חכם גמור ולא תחסר מאומה ממה שאתה צריך לו וכו', ואמר (קהלת ב, יד) החכם עיניו בראשו, רצה לומר שהוא מסתכל בתחילת עניניו, ומה שעבר עליו מעניני תורתו ועולמו, ופוקד אותם, ומבין הטוב וחרע מנפשו במה שעבר לו, ויוסיף להחזיק בטוב וישוב מן הרע. והכסיל מתעלם מכל זה, כמו שהולך באפילת הלילה בדרך ארוכה, לא יביט אל מה שעבר, ואם יחזיר פניו, לא יתבאר אליו, אך כל דעתו על מה שיש לפניו, ועל זה אמר (סו) והכסיל בחשך הולך, עכ"ל.

(ב) וזה לשונו: שיתבונן ערכו בבריאה בין העליונים והתחתונים, ויתבאר לו קטנותו וזעירותו בין יצירות הבורא יתברך וכו'. ויפתכל אחר כך במה שחלק הבורא מן הגדולה לאדם וכו', והרים מעלתו בשבח ובהודאתו לבוראו, ובקראו אליו בצרות, עכ"ל.

(ג) וזה לשונו: ואם יזכירוהו האלהים דרך טובתו, יעורר רעיוני נפשו ומחשבתו להבין טובתו עליו, ויחזק חברתו בהם, וכאשר ישתדל לפרסם ולעמוד עליהם בשכלו, ולא ישיג את זה בעבור כלילתם ורובם ותתמדתם, יתבע את נפשו במה שהתברר חיוב בשכלו מנגמול בעלי הטובות בטוב, ובחור בצדק, ויבחר לגמול האלהים יתעלה על רוב טובותיו אצלו, וכאשר יראה בעין לבבו שאין לו יכולת לזה, עם שאין הבורא צריך לו, יתחייב להכנע ולהיות שפל ונקל אצל עצמו, ואחר כך יתבע את שכלו במעשים אשר בהם יתכן לגשת ולהתקרב אל האלהים כדי שיחיו תמורת נגמולו, עכ"ל.